

Yoğun Bakım Ünitesinde Çalışan Sağlık Personelinin HIV/AIDS Konusundaki Bilgi Düzeyi

Knowledge Level About HIV/AIDS among Health Care Workers at Intensive Care Unit

Ayşe İnci¹, Yasemin Altan², İlhan Güney Biçer², Abdurrahim Derbent², Ziya Salihoğlu²

¹Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Kanuni Sultan Süleyman Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İnfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Kliniği, İstanbul, Türkiye

²Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Kanuni Sultan Süleyman Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Anesteziyoloji ve Reanimasyon Kliniği, İstanbul, Türkiye

Özet

Amaç: Acil servis, laboratuvar, ameliyathane ve yoğun bakım ünitesi (YBÜ) çalışanları, HIV/AIDS ve diğer enfeksiyöz etkenlerle karşılaşma açısından yüksek risk altındadır. Sağlık personelinin bu hastalara uygun yaklaşımda bulunabilmeleri için bilgi düzeylerinin yeterli olması ve önyargıdan uzak yaklaşabilmeleri önemlidir. Bu çalışmada, YBÜ çalışanlarının HIV/AIDS konusundaki bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi amacıyla bir anket çalışması yapılması ve sonuçların değerlendirilerek verilecek hizmet içi, eğitimin içeriğinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yöntemler: Katılımcılara HIV/AIDS konusunda bilgi düzeylerini ölçmek ve bu hastalara karşı tutumlarını değerlendirmek amacıyla bir anket hazırlanmıştır.

Bulgular: Ankete YBÜ'de çalışan 30 (%65)'u kadın olmak üzere toplam 46 sağlık çalışanı katıldı. Ankete katılan sağlık çalışanları "HIV/AIDS açısından enfeksiyöz kabul edilen klinik örneklerin neler olduğu" sorusuna en yüksek oranda vaginal sekresyon (%83) ve semen (%76) yanıtını vermişlerdir.

Sonuçlar: Sağlık personeline yapılacak eğitimlerde özellikle tıbbi bilgilerin verilmesinin yanı sıra HIV/AIDS hastalarıyla ilgili pozitif tutum kazandırabilecek eğitimler düzenlenmelidir. Çalışmamızın sonuçları sağlık çalışanlarına verilecek konuyla ilgili eğitimin içeriğini belirlemek açısından veri sağlamıştır. Bu eğitimlerde HIV/AIDS ile ilgili bilgilerin verilmesinin ve öneminin vurgulanmasının bu hastaların tanı, tedavi ve takibinde fayda sağlayacağını düşünmekteyiz.

Klinik Dergisi 2018; 31(2): 110-4.

Anahtar Sözcükler: HIV, sağlık personeli, yoğun bakım ünitesi, bilgi.

Abstract

Objective: Health care personnel working at the emergency rooms, laboratories, operating rooms and intensive care units (ICU) are at increased risk of being exposed to HIV/AIDS and other infectious agents. Adequate knowledge of health care workers and an approach without prejudice is important in providing the appropriate treatment to these patients. In the present study, we aimed to conduct a questionnaire to evaluate the knowledge and attitudes of health care workers of ICU on HIV/AIDS and determine the content of the in-service education depending on the results obtained.

Methods: A questionnaire was applied to the participants to measure their knowledge on HIV/AIDS and to assess their attitudes towards patients.

Results: A total of 46 health care workers in ICU out of which 30 (65%) were female participated in the study. For the question "which samples are accepted as infectious in HIV/AIDS", vaginal secretion (83%) and semen (76%) were the highest responses of the participants.

Conclusions: As well as improving medical knowledge, trainings that would provide positive attitudes towards HIV/AIDS patients should be involved in the education of health care professionals. The results of our study provided clues about the content of education that will be given to health care professionals. We suggest that providing knowledge about HIV/AIDS, and emphasizing the importance of the disease will be beneficial in the diagnosis, treatment and follow up of these patients. *Klinik Dergisi 2018; 31(2): 110-4.*

Key Words: HIV, health personnel, intensive care units, knowledge.

Cite this article as: İnci A, Altan Y, Biçer İG, Derbent A, Salihoğlu S. [Knowledge level about HIV/AIDS among health care workers at intensive care unit]. *Klinik Derg.* 2018; 31(2): 110-4. Turkish.

21st International Intensive Care Symposium (12-13 Mayıs 2017, İstanbul)'da bildirilmiştir.

Presented at the 21st International Intensive Care Symposium (12-13 May 2017, İstanbul).

Yazışma Adresi / Address for Correspondence:

Ayşe İnci, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Kanuni Sultan Süleyman Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İnfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Kliniği, Halkalı, İstanbul, Türkiye

E-posta/E-mail: ays.2004@yahoo.com.tr

(Geliş / Received: 7 Kasım / November 2017; Kabul / Accepted: 22 Kasım / November 2017)

DOI: 10.5152/kd.2018.27

Giriş

Sağlık çalışanları, enfeksiyonlu hastalarla oldukça sık karşılaşabilmektedir. Özellikle acil servis, laboratuvar, ameliyathane ve yoğun bakım ünitesi (YBÜ)'nde çalışan sağlık çalışanları enfeksiyöz etkenlere maruz kalma açısından daha yüksek risk altındadır. Hepatit B virusu (HBV), hepatit C virusu (HCV) ve "human immunodeficiency virus" (HIV) en sık görülen etkenlerdir (1).

Girişimsel işlemler, cerrahi müdahaleler, pansuman gibi işlemler sırasında kontamine kesici ve delici alet yaralanmaları veya enfekte kan ve vücut sıvılarının bütünlüğü bozulmuş deri ve mukoza teması, sağlık çalışanlarının viral etkenlerle enfekte olmasına yol açabilmektedir. HIV ile enfekte kişinin kaniyle perkütan bulaşma riski %0.3'tür. (2). YBÜ'lere yatırılan HIV enfeksiyonlu hastalar bu enfeksiyonların diğer hastalara ve sağlık personeline bulaşması, tedavide kullanılan ilaçların verilme yolları, yan etkileri ve YBÜ'de kullanılan diğer ilaçlarla etkileşimleri yönünden özellik göstermektedir. Hastalığın ilerlemesi sonucu ortaya çıkabilen *Pneumocystis jirovecii* pnömonisi (PJP) ve diğer fırsatçı hastalıkların neden olduğu solunum yetmezlikleri sonucu HIV enfeksiyonlu hastalar oldukça sık YBÜ'ye yatırılmaktadır (3). HIV ile enfekte hastalarda yaşam süresindeki değişiklikler sonucunda son dönemlerde yaşlanma önemli bir konu haline gelmiştir. Yüksek etkinlikli antiretroviral tedavi (HAART)'nin kullanıma girmesiyle birlikte HIV ile enfekte olguların yaşam süresi uzamıştır. Yapılan çalışmalarda HIV ile yaşayan hastalara, yaşları ilerledikçe uygun ve multidisipliner yaklaşımın sağlanmasının önem teşkil ettiği vurgulanmaktadır (4,5). Sağlık personelinin de bu hastalarla karşılaşma ihtimalinin arttığı göz önünde bulundurulursa personelin bu hastalara uygun yaklaşımda bulunabilmeleri için bilgi düzeylerinin yeterli olması ve önyargıdan uzak yaklaşabilmeleri oldukça önemlidir (6).

Bu çalışmada, Kanuni Sultan Süleyman Eğitim ve Araştırma Hastanesi YBÜ'de çalışan sağlık çalışanlarının HIV/AIDS konusundaki bilgi ve tutumlarının değerlendirilmesi ve konuyla ilgili verilecek eğitimin içeriğinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yöntemler

Bu anket çalışmasında HIV/AIDS'in laboratuvar tanısı, bulaşma yolları gibi soruların yanında, HIV-pozitif bir kişiye yaklaşımı içeren sorular yer almıştır (Tablo 1). Anketler sağlık çalışanları tarafından cevaplanmıştır. Sağlık çalışanlarından gönüllü olarak anket formunu doldurmayı kabul edenler çalışmaya alınmıştır.

Bulgular

Ankete YBÜ'de çalışan 30 (%65)'u kadın olmak üzere toplam 46 sağlık çalışanı katıldı. Ankete katılanların 24 (%52)'ü doktor, 17 (%37)'si hemşire ve 5 (%11)'i yardımcı sağlık personeliydi. Ankete katılan YBÜ sağlık çalışanlarının mesleki süreleri 13 (%28)'ünde 10 yıl ve üzeri, 5 (%11)'inde 5-10 yıl, 28 (%61)'inde 0-5 yıldır. Katılımcıların HIV/AIDS konusundaki bilgi düzeyi ve tutumlarını değerlendiren anket sorularına vermiş oldukları yanıtlar Tablo 1'de görülmektedir.

Ankete katılanlar HIV/AIDS açısından enfeksiyöz kabul edilen vücut sıvıları sorusuna en yüksek oranda vaginal sekresyon (%83) ve semen (%76) yanıtını vermişlerdir (Tablo 2).

İrdeleme

İlk olarak ABD'de, PJP, Kaposi sarkomu ve CD4+ T lenfositlerinin azalmasıyla karakterize bir immün yetmezlik olarak HIV enfeksiyonu 1981 yılında tanımlanmıştır ve günümüze kadar olan zamanda bu etkenin özellikleri, tanı için kullanılan testler, bulaşma yolları ve bağışıklık sistemiyle olan bağlantısı ayrıntılı olarak ortaya konulmuştur. HIV enfeksiyonu asemptomatik taşıyıcılık durumundan ölümcül hastalıklara kadar değişen geniş bir klinik yelpaze gösterebilen bir hastalıktır. HIV enfeksiyonu bağışıklık sisteminin ana hücreleri başta olmak üzere birçok hücreyi etkilemekte ve bağışık yanıtta bozukluğa neden olmaktadır (7). Dünya Sağlık Örgütü'nün Temmuz 2017 verileri dünyada 36.7 milyon HIV enfekte kişinin olduğunu ve hastalığın tanımlandığı 1981 yılından beri 35 milyon kişinin yaşamını HIV/AIDS nedeniyle yitirdiğini ortaya koymaktadır. HIV enfeksiyonuna bağlı ölümlerdeki azalmaya rağmen prevalanstaki artış nedeniyle HIV/AIDS küresel düzeydeki önemini korumaktadır. Ülkemizde de HIV insidansının arttığı görülmektedir. Sağlık Bakanlığı Aralık 2016 verilerine göre ülkemizde 14 695 HIV/AIDS hastası vardır. Önümüzdeki yıllarda HIV enfeksiyonunun halk sağlığı açısından öneminin daha da artacağı düşünülmektedir (7-10).

Bu hastalığın tanı, takip ve tedavisi açısından daha başarılı sonuçlar alınabilmesi için sağlık çalışanlarının bilgi düzeyinin yeterli olması ve önyargıdan uzak olmaları oldukça önemlidir. Çalışmamızda ankete katılanların tamamı HIV/AIDS'in korunmasız cinsel ilişkiyle bulaştığını belirtirken, en yüksek oranda vaginal sekresyon ve semenin enfekte vücut sıvıları olduğunu belirtmişlerdir. Konuyla ilgili bir diğer çalışmada katılımcıların yaklaşık %3 ile %68'i soruları doğru olarak yanıtlamıştır (11).

Çalışmamızda ELISA testinin pozitif olması kişinin AIDS olduğunu gösterir sorusuna doktorların %30'u hemşirelerin %42'si, diğer personelin %60'ı evet yanıtını verirken, Hatipoğlu ve arkadaşları (12)'nin 80 doktor ve 58 hemşireyle yapmış olduğu çalışmada katılımcıların %96'sı HIV/AIDS'in bulaşıcı bir hastalık olduğunu, %99'u HIV/AIDS'in cinsel yolla bulaştığını, %86'sı sarılma, öpüşmeyle bulaşmayacağını, %94'ü ise ELISA testinin pozitif olmasının kişinin AIDS olduğunu göstermeyeceğini belirtmiştir.

Çekin ve arkadaşları (13)'nin 210 sağlık çalışanıyla yaptığı çalışmada bilgi düzeyi değerlendirildiğinde ameliyathane çalışanlarının, laboratuvar teknisyenleri ve servis hemşirelerine oranla ortalama bilgi düzeylerinin en yüksek olduğu saptanmış iken Bodur ve arkadaşları (14)'nin yaptığı çalışmada bulaşma yollarına doğru cevap verme oranının %80 olduğu tespit edilmiştir.

Konuyla ilgili ülkemizden yapılan bir çalışmada HIV/AIDS'li hastaya karşı tutum değerlendirildiğinde "hasta kişiyle aynı yerde çalışmam" cevabı veren kişi oranı kadınlarda %49.4, erkeklerde %51.8 olarak belirtilmiştir (15). Çalışmamızda ise doktorların %83'ü hemşirelerin %82'si ve diğer çalışanların %40'ı HIV/AIDS'li biriyle aynı yerde çalışabilirim cevabını vermiştir.

Tablo 1. Yoğun Bakım Ünitesindeki Sağlık Çalışanlarının HIV/AIDS Konusundaki Bilgi Düzeyi ve Tutumları

	Doktor (n=24) Sayı (%)	Hemşire (n=17) Sayı (%)	Diğer (n=5) Sayı (%)
1. HIV/AIDS etkeni bir virustur			
Evet	24 (100)	17 (100)	4 (80)
Hayır	-	-	1 (20)
Bilmiyorum	-	-	-
2. HIV/AIDS korunmasız cinsel ilişkiyle bulaşır			
Evet	24 (100)	17 (100)	5 (100)
Hayır	-	-	-
Bilmiyorum	-	-	-
3. HIV/AIDS emzirmeyle bulaşır			
Evet	16 (67)	16 (94)	3 (60)
Hayır	2 (8)	1 (6)	1 (20)
Bilmiyorum	6 (25)	-	1 (20)
4. Sarılma ve tokalaşma gibi sosyal ilişkilerle bulaşır			
Evet	2 (8)	-	-
Hayır	22 (92)	16 (94)	4 (80)
Bilmiyorum	-	1 (6)	1 (20)
5. HIV/AIDS sadece homoseksüellerin hastalığıdır			
Evet	1 (4)	1 (6)	3 (60)
Hayır	23 (96)	16 (94)	2 (40)
Bilmiyorum	-	-	-
6. ELISA testinin pozitif olması kişinin AIDS olduğunu gösterir			
Evet	7 (30)	7 (42)	3 (60)
Hayır	14 (70)	8 (48)	2 (40)
Bilmiyorum	-	2 (10)	-
7. HIV/AIDS hastasıyla temas durumunda profilaksisi vardır			
Evet	15 (63)	3 (17)	2 (40)
Hayır	7 (30)	11 (65)	2 (40)
Bilmiyorum	2 (7)	3 (17)	1 (20)
8. HIV/AIDS konusunda bilgi düzeyim yeterlidir			
Evet	5 (21)	7 (42)	2 (40)
Hayır	16 (66)	7 (42)	2 (40)
Bilmiyorum	3 (13)	3 (16)	1 (20)
9. Yaptığım işi HIV/AIDS bulaşması yönünden tehlikeli buluyorum			
Evet	23 (96)	17 (100)	5 (100)
Hayır	1 (4)	-	-
Bilmiyorum	-	-	-
10. HIV/AIDS'li biriyle aynı yerde çalışabilirim			
Evet	20 (83)	(14) 82	(2) 40
Hayır	3 (13)	(3) 18	(3) 60
Bilmiyorum	1 (4)	-	-

Tablo 1. Yoğun Bakım Ünitesindeki Sağlık Çalışanlarının HIV/AIDS Konusundaki Bilgi Düzeyi ve Tutumları (Devam)

	Doktor (n=24) Sayı (%)	Hemşire (n=17) Sayı (%)	Diğer (n=5) Sayı (%)
11. HIV/AIDS ile ilgili bir programa katılmak isterim			
Evet	22 (92)	15 (88)	3 (60)
Hayır	-	2 (12)	2 (40)
Bilmiyorum	2 (8)	-	-
12. HIV/AIDS tanılı bir hastanın takibinde ya da tedavisinde yer aldınız mı?			
Evet	18 (75)	13 (53)	1 (20)
Hayır	6 (25)	11 (47)	4 (80)
Bilmiyorum	-	-	-
13. HIV/AIDS hastasını takip etmek isterim			
Evet	12 (50)	6 (35)	-
Hayır	9 (37)	9 (53)	5 (100)
Bilmiyorum	3 (13)	2 (12)	-
14. Ülkemizde bildirilmiş HIV/AIDS hasta sayısı kaç olabilir?			
1000-5000	7 (29)	6 (35)	3 (60)
5000-10 000	8 (33)	5 (30)	1 (20)
10 000 ve üzeri	9 (38)	6 (35)	1 (20)

Tablo 2. HIV/AIDS Açısından İnfeksiyöz Kabul Edildiği Belirtilen Vücut Sıvılarının Oranları

	Sayı	(%)
Vaginal sekresyon	38	(83)
Semen	35	(76)
Amniyon sıvısı	26	(57)
Beyin-omurilik sıvısı	23	(50)
Tükürük	22	(48)
Balgam	18	(39)
Dışkı	12	(26)

Bayrak ve arkadaşları (16)'nın 2014 yılında yaptığı çalışmada, HIV/AIDS hakkındaki bilgi eksikliği ve önyargı, tüm katılımcılar arasında yüksek bulunmakla birlikte, lise mezunu olanlarda ve hemşirelerde daha yüksek, üniversite mezunu olanlarda ve doktorlarda daha düşük saptanmış ve katılımcıların bilgi düzeyi arttıkça önyargı seviyelerinin azaldığı belirtilmiştir.

Kelly ve arkadaşları (17)'nin konuyla ilgili ABD'de yapılan çalışmasında hekimlerin HIV-pozitif hastalara karşı aynı demografik özelliklere sahip olan lösemili hastalardan daha önyargılı davrandıklarının görüldüğü bildirilmiştir.

Çalışmamızda ülkemizden bildirilmiş HIV/AIDS vaka sayısının doğru cevabı olan 10 000 ve üzeri sayısına doğru cevap verilme oranının sırasıyla doktorlarda %38, hemşirelerde %35 ve diğer personelde %20 oranında olduğu görülmektedir. Bu durum sağlık personelinin bilgi eksikliğinin giderilmesi için daha fazla bilgilendirme ve eğitimler yapılması gerektiğini göstermektedir.

Sağlık personeline yapılacak eğitimlerde özellikle tıbbi bilgilerin yanında HIV/AIDS ile ilgili pozitif tutum kazandırabilecek eğitimler düzenlenmelidir. Çalışmamızın sonuçları konuyla ilgili verilecek eğitimin içeriğini belirlemek açısından veri sağlamıştır. Bu eğitimlerde konuyla ilgili bilgilerin verilmesinin, öneminin vurgulanmasının bu hastaların tanı, tedavi ve takibinde fayda sağlayacağını düşünmekteyiz.

Çıkar Çatışması

Yazarlar, herhangi bir çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Kaynaklar

1. Bayır H, Yıldız İ, Koçoğlu E, Kurt AD, Koçoğlu H. Yoğun bakım ünitesi hastalarında hepatit B, hepatit C ve HIV seroprevalansı. *Türk Yoğun Bakım Derneği Dergisi*. 2015; 13(2): 75-8. [CrossRef]
2. Salman E, Karahan ZC. Sağlık çalışanlarında enfeksiyon riskleri ve korunma: I. Kan ve vücut sıvıları yoluyla bulaşan enfeksiyonlar. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*. 2014; 67(2): 43-9. [CrossRef]
3. Fincancı M. Özel hasta gruplarında yoğun bakım: AIDS ve viral hepatitler. *Yoğun Bakım Dergisi*. 2007; 7(1): 91-3.
4. İnci A, Fincancı M, Yardımcı AC, Fersan E. HIV enfekte yaşlı olguların değerlendirilmesi. *Flora*. 2014; 19(2): 74-9.
5. Korkusuz R, Altuntaş Aydın Ö, Kumbasar Karaosmanoğlu H, Erdoğan Döventaş Y, Karahasanoğlu R, Nazlıcan Ö. HIV/AIDS hastalarında D vitamini eksikliğinin sıklığı ve kemik mineral dansitesi ile ilişkisi. *Türk Osteoporoz Dergisi*. 2012; 18(3): 78-80.
6. İnci A. Sağlık personelinin HIV/AIDS konusunda bilgi düzeyi ve tutumları. *J Clin Anal Med*. 2014; 5(5): 394-6.
7. Badur S. 2007 yılında AIDS: nereden nereye geldi? *Ankem Derg*. 2007; 21(Suppl. 2): 1-6.
8. Tümer A. HIV/AIDS nedir? [Internet]. Ankara: Hacettepe Üniversitesi HIV / AIDS Tedavi ve Araştırma Merkezi (HATAM) (erişim 5 Haziran 2018). http://www.hatam.hacettepe.edu.tr/AIDS_web-2017.pdf.

9. Gürkan Y, Toyran A, Aksoy A, Çoşkun Alaca F, Sezer A. Ankara Numune Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne başvuran hastaların ve kan donörlerinin hepatit ve HIV seroprevalansının belirlenmesi ve anti-HCV pozitif hastaların HCV RNA seviyelerinin değerlendirilmesi. *Viral Hepatit Derg.* 2013; 19(3): 131-5. [\[CrossRef\]](#)
10. Hekimoğlu CH, Lüleci D, Can Bilgin AC. Türkiye'de HIV pozitif bireylerde yapılmış epidemiyolojik çalışmaların bibliyometrik incelemesi. *Turk J Public Health.* 2017; 15(1): 1-25. [\[CrossRef\]](#)
11. Wu Z, Qi G, Zeng Y, Detels R. Knowledge of HIV/AIDS among health care workers in China. *AIDS Educ Prev.* 1999; 11(4): 353-63.
12. Ataman Hatipoğlu Ç, Bulut C, Çelik AK, Yıldız F, Kınıklı S, Demiröz AP. Bir eğitim hastanesindeki sağlık personelinin HIV/AIDS konusundaki bilgi düzeyleri. *Türk HIV-AIDS Dergisi.* 2005; 8(2): 56-60.
13. Çekin Y, Özdemir A, Şenol YY, Çekin AH. Üçüncü basamak bir hastanede sağlık çalışanlarının HIV konusunda bilgi ve davranış biçimlerinin araştırılması. *J Clin Anal Med.* 2013; 4(4): 291-6. [\[CrossRef\]](#)
14. Bodur S, Güler S, Altındış M. Sağlık meslek lisesi son sınıf öğrencilerinin AIDS hakkındaki bilgi düzeyleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi.* 1995; 2(3): 27-3.
15. Bulduk S, Esin NM, Umut N. Adölesanların HIV/AIDS bilgi düzeyleri ve hastalığa karşı sosyal önyargıları. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi.* 2006; 8(15): 139-43.
16. Bayrak B, Keten S, Fincancı M. Sağlık çalışanlarının HIV/AIDS olgularına yaklaşımları. *Klimik Derg.* 2014; 27(3): 103-8. [\[CrossRef\]](#)
17. Kelly JA, St Lawrence JS, Smith S Jr, Hood HV, Cook DJ. Stigmatization of AIDS patients by physicians. *Am J Public Health.* 1987; 77(7): 789-91. [\[CrossRef\]](#)